

tyykin melko selvästi yhteisöä tärkeämpänä. Mutta mitä tällä tarkkaan ottaen tarkoitetaan?

Meillä on kaikesta huolimatta, poliittisesta näkökannasta riippumatta, taipumus ajatella, että maamme itsenäisyydellä ja historiallisesti muodostuneella erityisillä arvoilla – kielillä, kulttuurilla, poliittisella järjestelmällä jne. – on tietty arvo, joiden suojelemiseksi (materiaalisten arvojen ohessa) säätelemme maahanmuuttoa ja edellytämme maahanmuuttajilta tiettyä sopeutumista. Harvat niistäkään, jotka kannattavat suurempia pakolaiskiintiöitä tai muuta maahanmuuttoa, ovat valmiita myöntämään oitis kaikille maahamme pyrkiville täysiä kansalaisoikeuksia. Johtuen historiallisesta onnekkudestamme (sodan kovista uhrauksistakin huolimatta) meidän on helppo moralisoida ja puhua länsimaisista perusarvoista. Juuri niitä latvialaisetkin haluavat puolustaa.

Sikäli kuin kirjan hyvin dokumentoituihin tietoihin on luotaminen, latvialaiset eivät siis ole syyllistyneet sellaisiin vää-

rinkäytöksiin tai menettelyihin, jotka olennaisesti poikkeaisivat länsimaisista käytännöistä maansa kieltä, kulttuuria ja yhteiskuntajärjestelmää puolustaessaan. Tämä ei silti tee kokonaan aiheettomaksi kysymystä siitä, missä määrin eri tilanteissa on painotettava yksilön ja (historiallisesti muodostuneen) yhteisön oikeuksia. Tämä on kysymys, joka globalisaation myötä aktualisoituu myös omassa maassamme ja koskee usein yksilöitä, jotka ovat paljon heikommassa asemassa kuin latvialaisvähemmistöihin kuuluvat.

Toisin kuin joissain aivan viime aikoina ilmestyneissä Latvian historiaa käsittelevissä teoksissa, *Tapaus Latvian* kielellinen asu on yleensä korrekti ja teksti erittäin luettava, kuten ammattitoimittajalta voidaan odottaa. Kirja on erinomainen perusteos jokaiselle, joka on kiinnostunut Latviasta – tai balttilaisista maista ylipäänsä.

**Jarre Parkatti
Johanna Virkkula**

Putinin Venäjän aatteet

Antti Karppinen: *Sirppi, vasara ja tähti. Kansallisesta aatteesta uuden Venäjän ideologia. Helsinki: WSOY, 2006.*

Vladimir Putinin värikäs presidentti-aika päättyi toukokuussa, mutta sitä ovat jo ehtineet analysoida niin venäläiset kuin ulkomaisetkin tutkijat. Viimeisten kahdeksan vuoden aikana Venäjällä – ja Venäjälle – tapahtui paljon, mutta mitä ja miksi? Menneisyyttä ja nykyisyyttä pohtimalla on koetettu hahmotella vaihtoehtoisia malleja siitä, mitä tulevaisuudessa voisi olla odotettavissa. Yrityksissä ymmärtää ja ennakoita naapurin liikkeitä ovat kunnostautuneet myös suomalaiset tutkijat ja poliitikot.

Suurlähettiläs Antti Karppisen *Sirppi, vasara ja tähti* on jatkoa kirjoille *Venäjän aatetta etsimässä* ja *Minne troikka rientää?* Pitkän linjan diplomaatti pyrkii teoksissaan sukeltamaan päivänpolitiikan pintavesistä syvälle aatteellisiin pohjavirtoihin. Niinpä Putinin kautta luotaavassa katsauksessakin kysytään, millaisia ideologioita suuntaviivoja, ihmisiä yhdistäviä mielikuvia ja ”yhteisen identiteetin” rakennusaineita vallanpitäjät ja toisaalta hänen sivistyneistöksi kutsumansa intelligentsia ovat koettaneet luoda uuden vuosituhannen Venäjälle.

Hakiessaan lähestymiskulmaa vaikeaan ja monitahoiseen aiheeseen Karppinen on tehnyt toimivan valinnan. Hän antaa

puheenvuoron venäläisille itselleen – tai ainakin venäläiselle lehdistölle. Keskustelu aatteiden tarpeellisuudesta, ”kansallisen yhtenäisyyden” etsinnästä ja ”venäläisen kansanluonteen” sopeutumisen uuden ajan haasteisiin on ollut itänaapurimme mediassa varsin vilkasta. Suomalaisen valtamedian Venäjä-diskurssiin näistä pohdinnoista on kantautunut vain satunnaisia kaikuja, mihin syynä lienevät niin kieliongelmat kuin voimavarojen rajallisuuskin. Karppisen tarjoama näkökulma on siis lähtökohtaisesti kiinnostava ja hedelmällinen.

Lehdistä Karppinen on ottanut mukaan melko edustavan otoksen kolmen vuoden ajalta. Päähuomio on suunnattu politiikan asiantuntijoiden kirjoituksiin oppositiolehdistöissä, jota kirjoittaja luonnehtii virkeäksi, mutta julkaisumäärältään vähäiseksi. Keskittymällä muiden teksteihin kirjoittaja antaa aatteen, ideologian ja kansan kaltaisten tulkinnanvaraisten ja lautuneiden käsitteiden määrittyä käyttäjänsä kautta, mikä tuntuu viisaalta ratkaisulta. Itse hän on pyrkinyt ottamaan ulkopuolisen tarkastelijan ja kommentaattorin roolin.

Aiheen käsittelytavassa piilee myös kunnianhimoisen katsouksen heikkous. Teemojen, sitaattien ja kirjoittajien määrä on hengästyttävä. Hahmottamista auttaa aiheiden kronologinen ryhmittely keväästä 2003 kevääseen 2006, mutta kokonaiskuva jää hieman pirstaleiseksi ja osin ylimalkaiseksi. Se toki kertoo omaa kieltään aiheen ongelmallisuudesta. Tämän ehyempää kuvaa teemasta tuskin saisikaan. Ainakin sellaisen esittäminen herättäisi lukijassa epäilyksen varsin vapaamielisestä tulkinnasta ja yksinkertaistamisesta.

Juuri tulkinnanvarassa piileekin tämäntyyppisen teoksen perusongelma. Lyhyet sitaattit käännettyinä, asiayhdistyksen irrotettuina ja uudelleen lajiteltuina

heijastelevat ennen muuta kääntäjänsä ja kokoaajansa näkemyksiä, vaikka tämä pyrkisikin objektiivisuuteen. Lehtitekstistä poimittu muutaman lauseen lainaus on aina valinta, eikä referointi korvaa alkuperäistekstiä. Tätä Karppinenkaan ei pyri kieltämään ilmoittaen jättävänsä johtopäätösten teon lukijalle. Jos matkaeväänä on ripaus lähdekriittisyyttä, Karppisen sujuvasta sanankäytöstä ja asiantuntemuksesta voi nauttia hyvillä mielin.

Kaikkiaan Karppisen teos on mielenkiintoinen synteesi ja läpileikkaus, joka puolustaa omaa paikkaansa Venäjä-tutkimusten ja poliittisten analyysien joukossa. Se aukaisee Putinin Venäjän aatteellista kenttää myös venäjää osaamattomalle suomalaislukijalle antaen hyödyllisiä taustaeväitä

nykytilanteen seuraamiseen. Presidentin vaihtuminen, Kaukasian ongelmat tai kuuluisan toisinajattelijan kuolema avautuvat uudella tavalla, kun niiden takaa löytyvää ideologista problematiikkaa voi kurkistaa venäläisin silmin, edes lainatuilla laseilla ja vilkaisun verran.

Yhtenäisen lähdeluettelon puuttuminen kuitenkin hämmästyttää. Siteerattujen lehtitekstien skaalaa on vaikea hahmottaa pelkän tekstin perusteella, vaikka se ainakin historian tutkijan näkökulmasta olisi mitä olennaisinta ja kiinnostavinta taustatietoa. Niin ikään lähdeluettelo olisi suureksi avuksi, jos jokin käsitellyistä aiheista innostaa tutkimaan asiaa itsenäisesti lisää.

Kati Parpei

Venäjän ihmisoikeusliike esittäytyy

Venäjän ihmisoikeusliike. Toim. Juri Džibladze, Anna Sevortjan ja Airi Leppänen. Helsinki: Palmenia, 2007.

Moskovalainen Demokratian ja ihmisoikeuksien kehittämiskeskus ja suomalainen Kansainvälinen solidaarisuussäätiö ovat julkaisseet yhteisvoimin kirjan Venäjän ihmisoikeusliikkeestä. Kirja pohjautuu kahdelle jo aiemmin julkaistulle laitokselle: vuonna 2003 julkaistulle saksankieliselle *Kehittykö Venäjästä oikeusvaltio?* sekä vuonna 2004 ilmestyneelle venäjänkieliselle versiolle otsikolla *Venäjän ihmisoikeusliike – kollektiivinen muutokuva*. Suomenkielinen laitos on tekijöiden mukaan monella tapaa täysin uusi teos, koska se sisältää useita ennen julkaisemattomia artikkeleita.

Teos pyrkii valaisemaan ihmisoikeusliikkeen toimintaa Venäjällä ja rohkaisemaan yhteistyöhön suomalaisten ja venäläisten kansalaisjärjestöjen välillä.

Kirja jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäinen puolisko tarjoaa erilaisia näkökulmia ihmisoikeuksien tilaan Venäjällä ja toinen puoli esittelee muutamia keskeisiä venäläisiä ihmisoikeusjärjestöjä ja heidän toimintaansa. Kirjoittajajakaarti koostuu tutuista pitkän linjan ihmisoikeusaktiiveista, joista monella on kokemusta jo neuvostoaikaisesta dissidentiliikkeestä. Tunnetuimpina niminä mainittakoon Sergei Kovaljov, Juri Džibladze ja Aleksander Daniel. Kirjoittajat edustavat juuri sitä älymystöstä kumpuaavaa, kansasta vieraantuneeksi ja turhan länsimieliseksi moitittua ”klassista” ihmisoikeusliikettä, johon venäläinen virkavalta on kohdistanut kovaa kritiikkiä koko

2000-luvun ajan.

Kirjan voikin nähdä jonkinlaisena ihmisoikeusliikkeen edustajien puolustuspuheena. Vaikka kirjan kirjoittajat ovat syvästi huolissaan Venäjän nykykehityksestä – Venäjän poliittisten vankien kohtalosta, kansalaisjärjestökentän kasvaneesta kontrollista ja järjestöjen kokemasta poliittisesta painostuksesta, rajusti kasvaneesta muukalaisvihamielisydestä sekä kiristyneistä sananvapauden rajoituksista – pyrkii kirja välttämään mustavalkoisen ”paha valtio vastaan pyyteettömät aktivistit” -asetelman maalailua. Kirjoittajat toteavatkin perustellusti, että Venäjän nykytodellisuus tuottaa erityyppisiä ja varsin ristiriitaisia kehitystendenssejä. Esimerkkinä tästä voidaan pitää vaikkapa sitä, että kaksi kirjan kirjoittamiseen osallistuneista aktiiveista toimii presidentin alaisen kansalaisyhteiskunnan instituutioihin ja ihmisoikeuksiin keskittyvän neuvoston jäsenenä.

Kirjan toimittajien mukaan kaikkein keskeisin kysymys venäläisen ihmisoikeusliikkeen tulevaisuuden kannalta on loppujen lopuksi se, kykeneekö se saamaan toiminnalleen kansan sympatian ja tuen. Ihmisoikeusliike ei ole vielä toistaiseksi onnistunut valloittamaan kansan syvien rivien sydäntä eikä mieltä, vaan sen toiminta ja päämäärät ovat pysyneet useimmille venäläisille etäisinä. Korruption, viranomaisten mielivaltaisuuden sekä oikeusvaltion puutteiden jatkuva läsnäolo venäläisessä arkitodellisuudessa saattaa kuitenkin asteittain herättää kansalaiset ihmisoikeusliikkeen tueksi.

Sinikukka Saari

Kovan linjan energiajätti

Anne Kuorsalo, Ilmari Susiluoto & Markku Valkonen: *Venäjä – kovan linjan energiajätti. Hel-*

sinki: Edita Kleio 2007.

Anne Kuorsalon, Ilmari Susiluoto